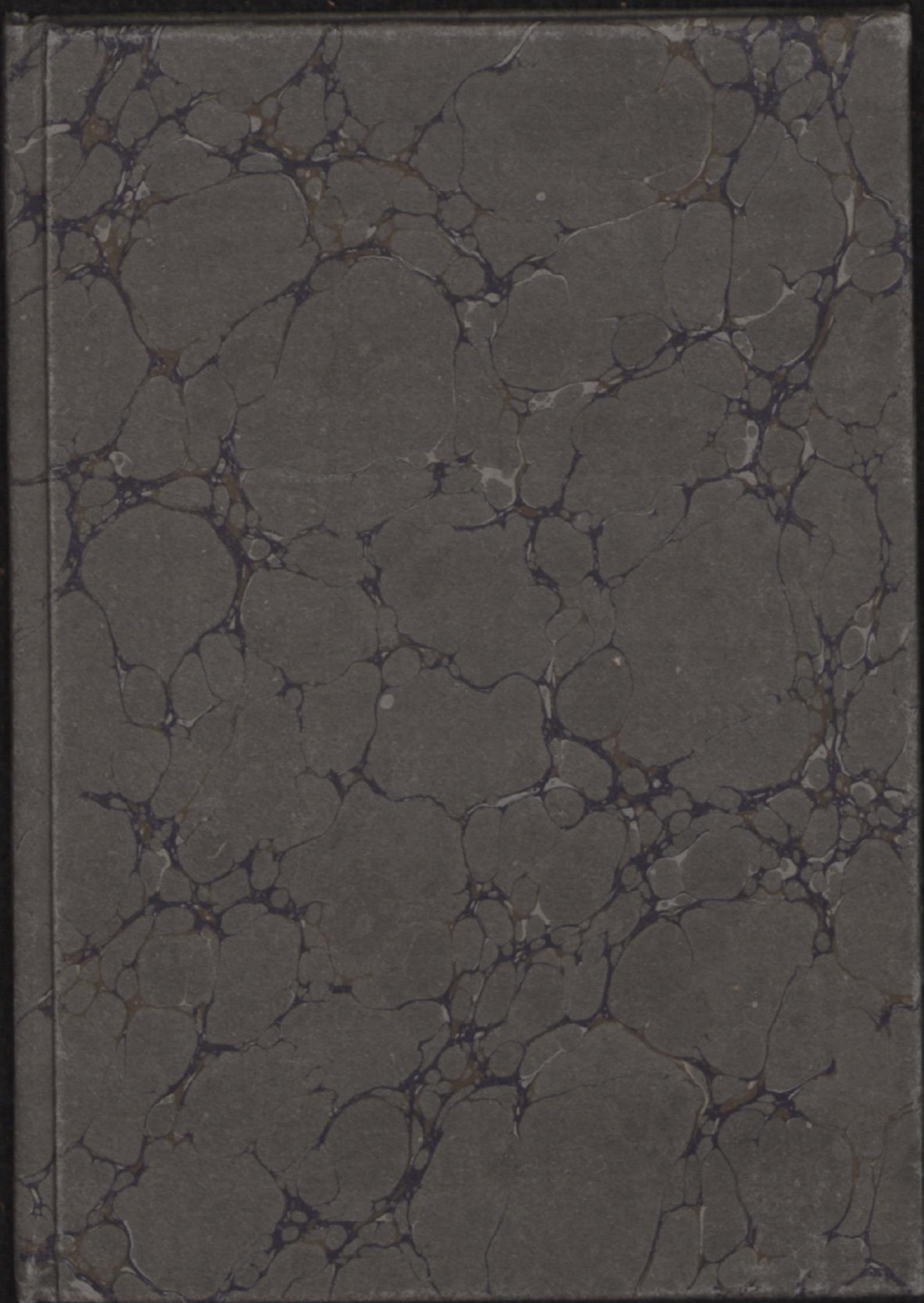
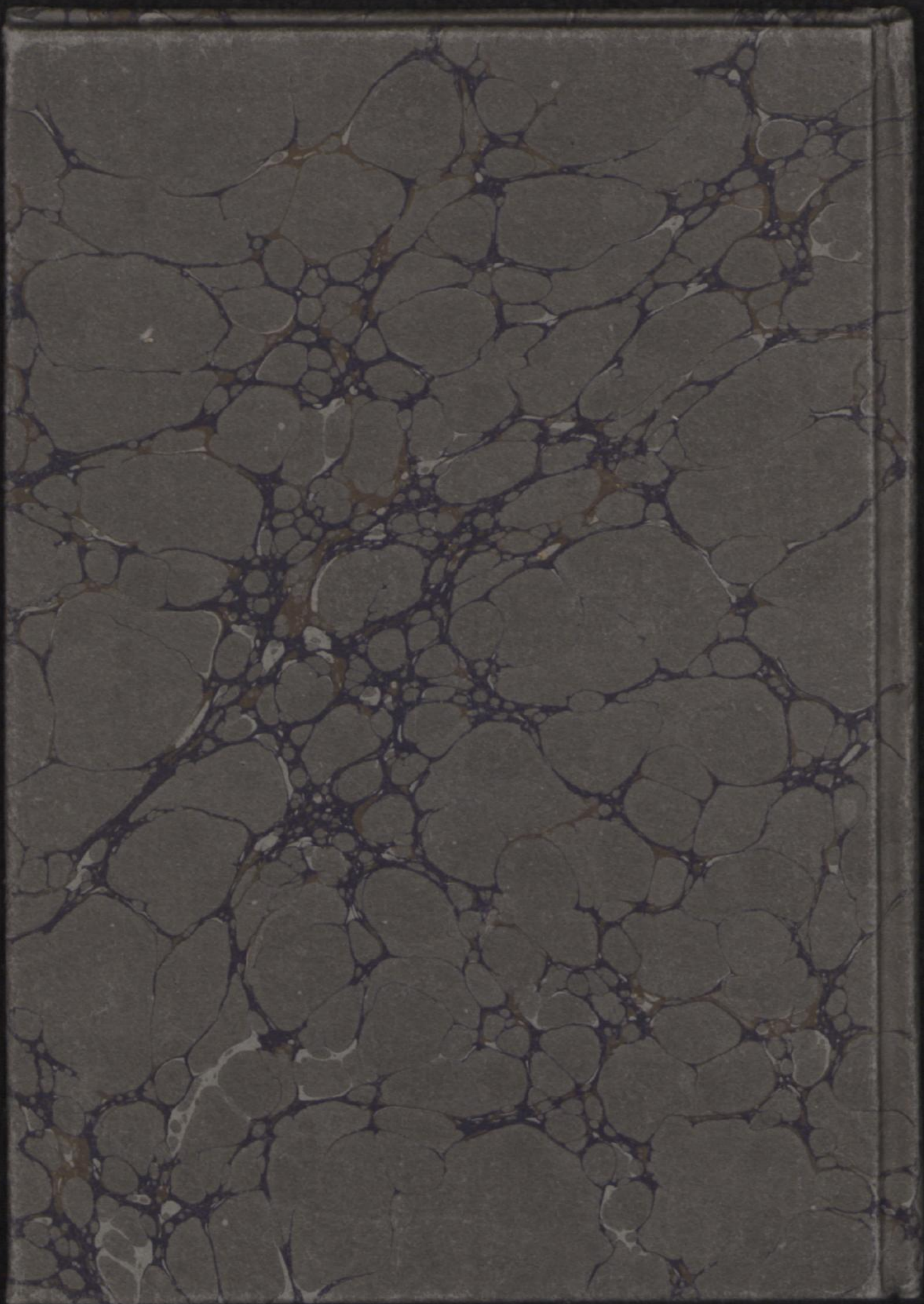
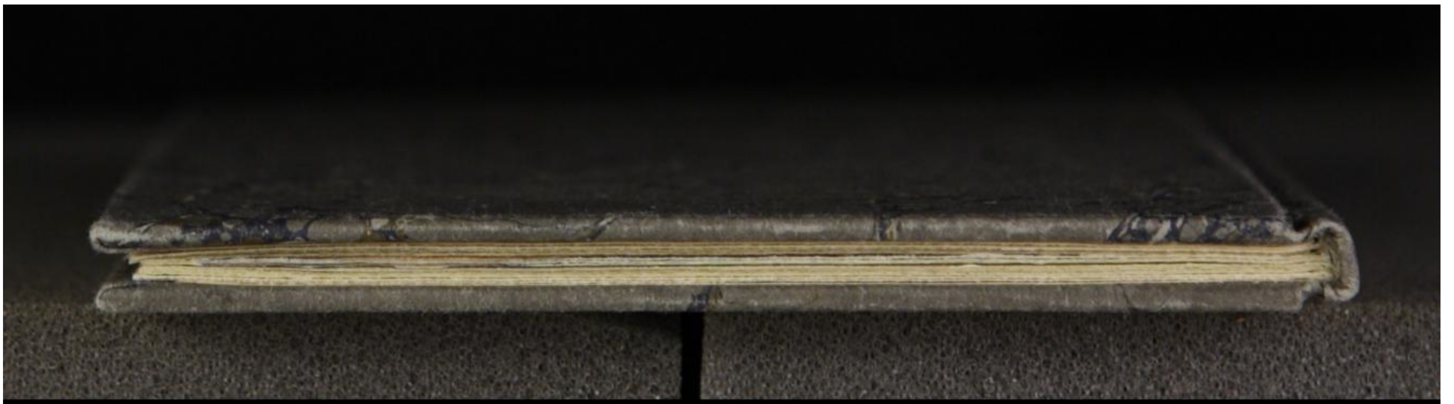

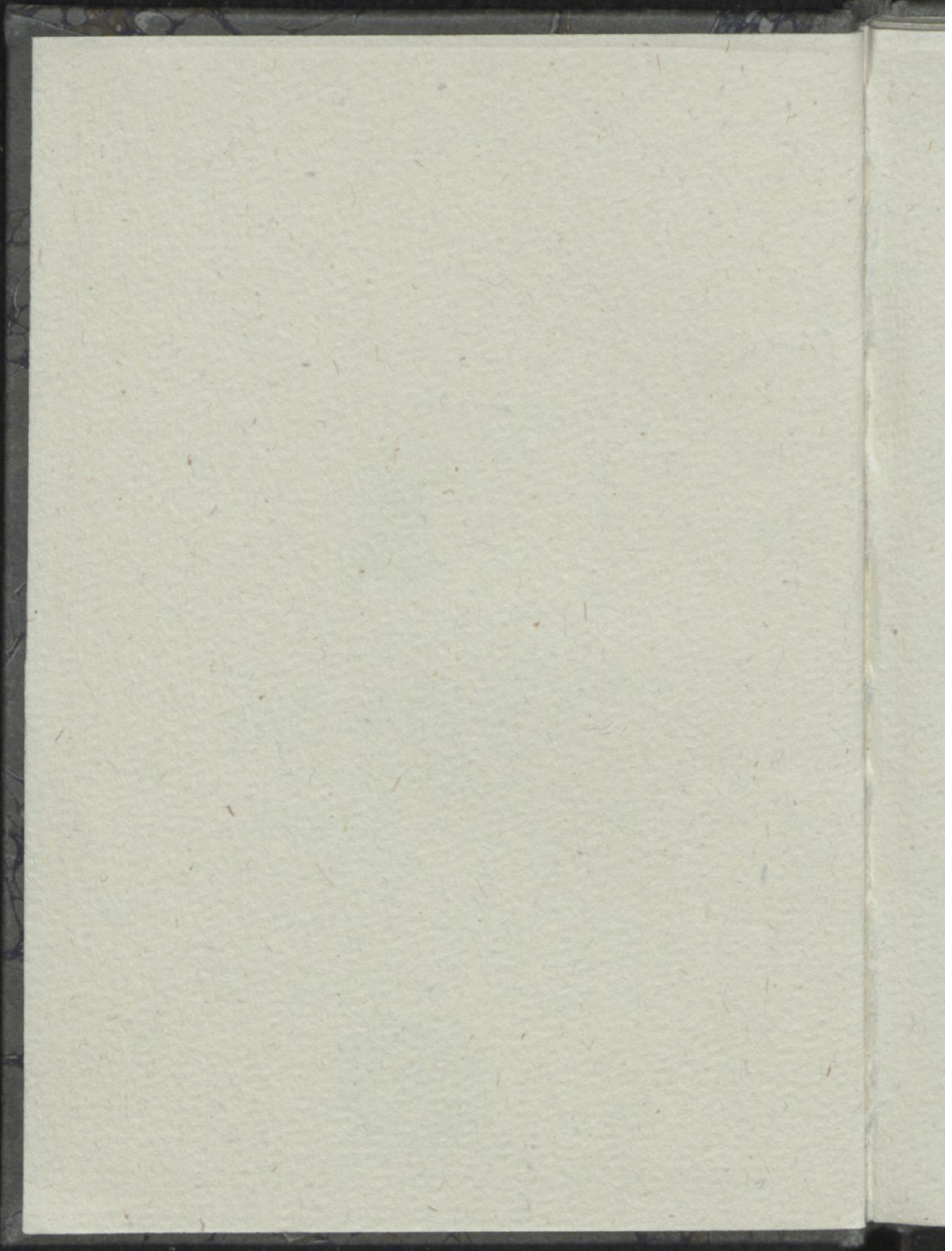

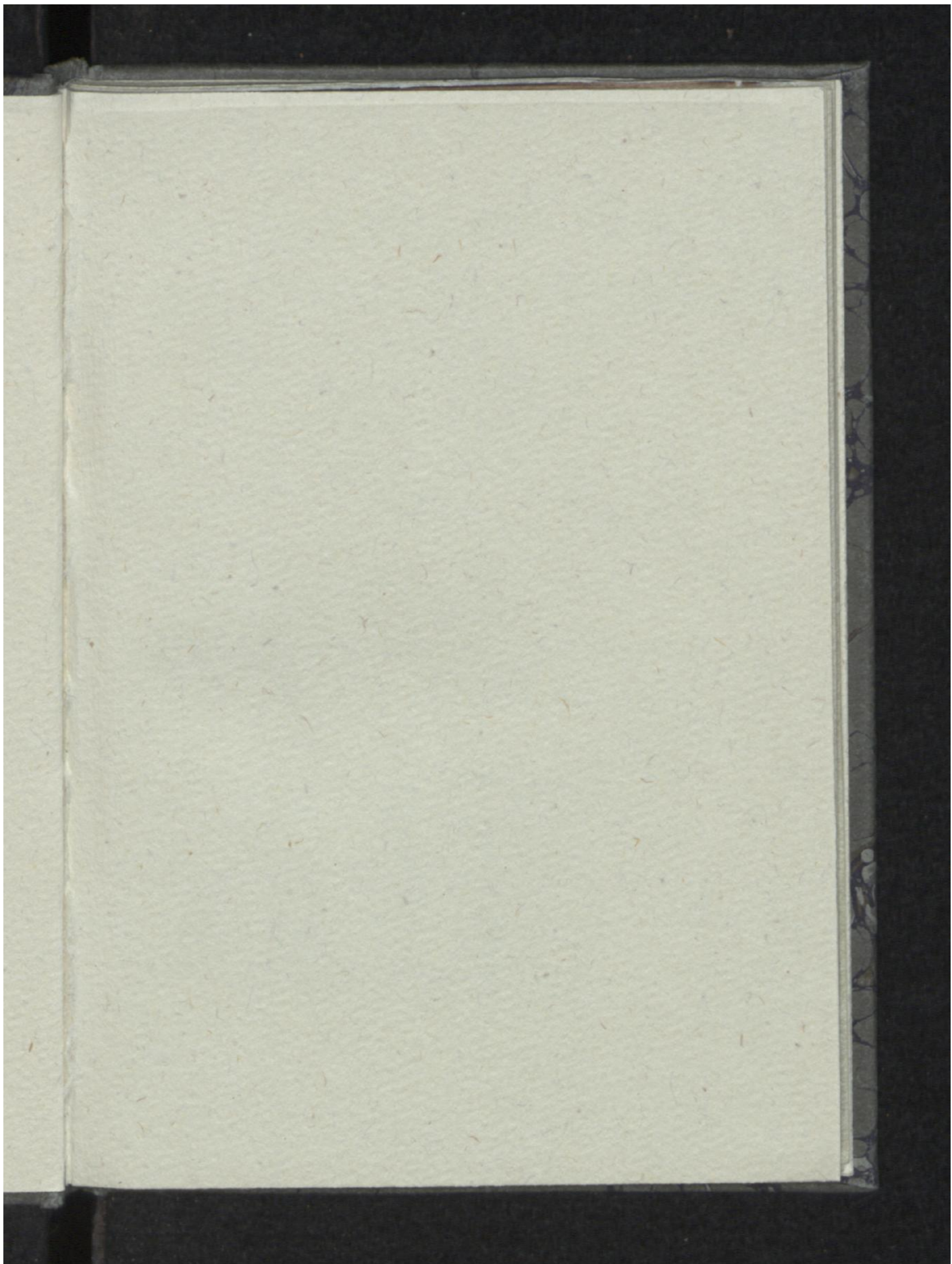

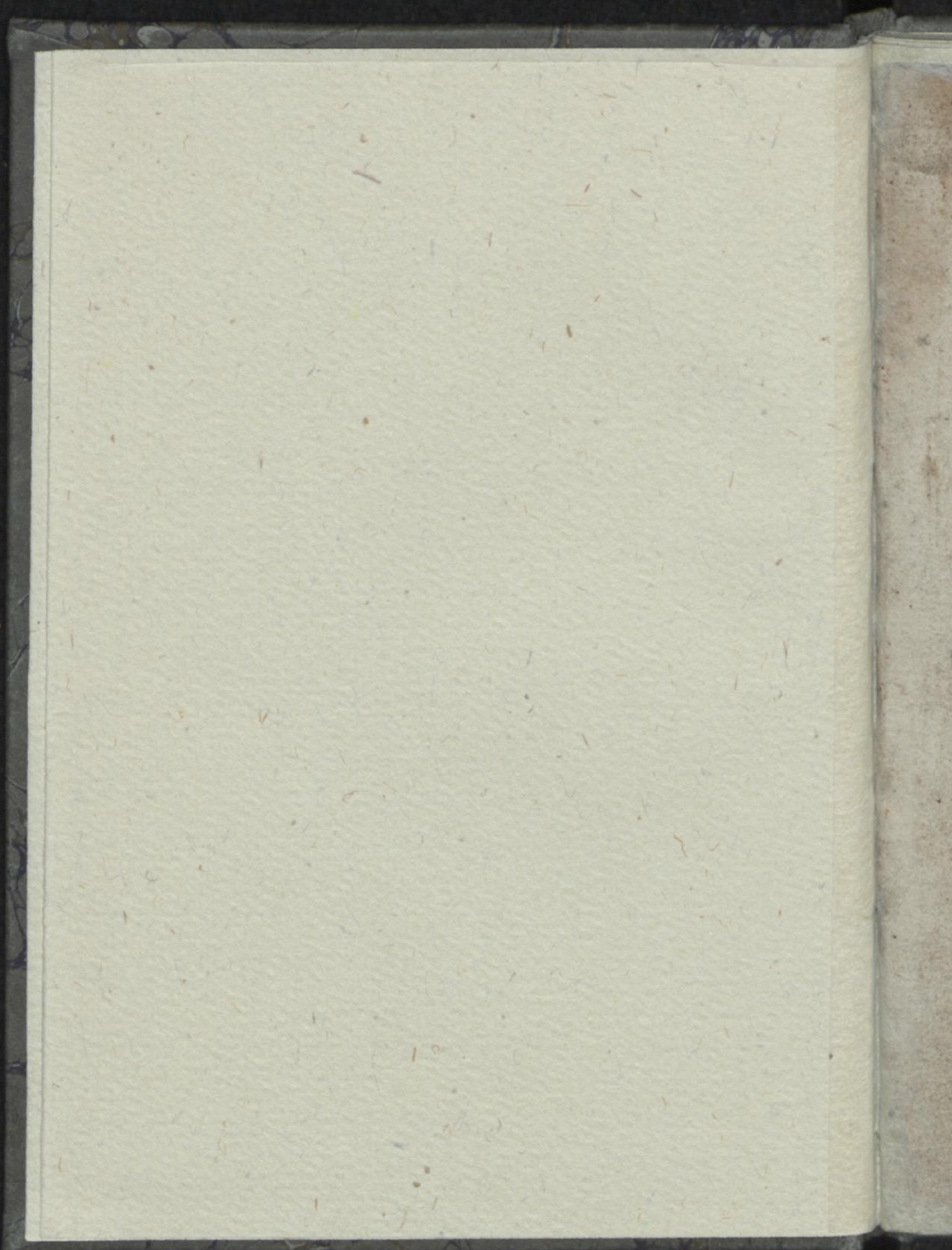

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Een Sermon/ om Troē oc hendis krafft/ ved huil ken Gudt rætferdig giøre alle menniske for seg/ oc tager dem i sin hellige gunst oc nade

Christiernus Scroch Anno domini M. D. XXXVij

Skeel Nordam 1853.

IHS

5098

Ligeruiis ſom Abraham haffuer troet Gud oc det er hannem regnet till ret-ferdighed / Saa bekiende i iaa ath de ſom ære aff troen de ære Abrahams ſønner / Men ſcrifften haffuer det til forn ſeed at Gud ſkulde retferdig giøre Hedninge ved troen / Thi forkiynder hun Abraham Vdi din ſæd ſkulle alle hedninge benedides / Saa ſkulle nu de ſom ære aff Troen benedides met den trofaſte Abraham.

Før end ieg forclare dette epiſtel / da er det oſſ behoff ath vide / oc grundelige offuerueie den treté oc tuedractighed ſom nu vdi vor tiid i Chriſten-hedom opkommen er / ath hun vendes icke alene-ſte ved nogne vduortes ſtick eller ceremonier / ſom maange mene / Men ved det allerhøgeſte ſtycke ſom vor ſiæls velferd paa henger / ſom er vor ret-ferdiggiørelſé for Gud ved troen / huor der om ë. Vdi huilcket ſtycke de Galather vaare ilde forførde / aff falſke lærere / oc forlepde i den vrange me-ning ath de trode dem ath forhuerffue ſyndz forlæ-

delſe

delse / Gudz naade oc venskaff ved lowsens gier-
ninger sõ de beuarede oc fuldkomme/ Som vare
omskerelse madoffer ath skillighed paa mad klæ-
der dage oc andre saadanne budordz beuarelser
Ved huilcke de meente dem ath kunde indkomme
i Gudz yndest / oc vore frumme oc retferdige for
hannem/ Oc i den samme falske mening vaare
mesten alle Jødeske folck indførd /baade den tiid
troen oc Euangelium begyntes obenbarlige ath
forkyndes ved de hellige Apostle/oc tilforn vdi
Propheternes tider/ Da mente de ath giøre dem
selffue retferdige oc salige met deres gode giernin-
ger sõ de giore effter Lowen/oc i de maade emod
førde de dem hoffmodelige apostlenes lerdom/ sõ
vdrobtes ebland hedninge om Christi hellige tro
oc nade/ath Gud vilde forlade synden forgeffues
friuillelige for Christi tro skyld alene/vden all
foregaangd verdskyld eller gierninger/ oc ãname
syndige hedninge til sine børn / saa mange som
vilde tro oc lade dem døbe/ Huilcket israels folck
storlige fortrød ath hedninge skulde saa tilstædes
ath haffue lige indgang mett dem vdi Euangelio
forgeffs oc wfortient i alle maade / Oc tages lige
met dem i den mectige Velbyrdighed oc hiemmel
ske riigdom som Euangelion tilsiger oc tilbyu-
der alle synders tilgiffuelse. retferdighed. oc det
euige liiff Frid for Christi tro skyld/Huilcke det-
te werckligeJødske folck ingen lunde fordrage kũ
de/ Men gaffue dem der emod met ord oc giern-
inger / lowsens retferdighed met ath indføre

A ij ebland

eblandt de Christne som komne vaare affheden-
ske dömet/ Oc vilde aldelis ath det skulde være
fornøden ath holde Moisi low oc skick / lige met
Euangelio saa fremt som nogne salige vilde vere/
oc der met forførde de maange land oc stæder /oc
de Galather besynderlige/ som mand maaclarli-
ge forfare vdi dette gandske epistel som apostelen
scriffuer til dem oc flitelige legger vind paa at
driffue samme falske lerdom til rygge /lige som
hand oc gior til de romerske Huor hand stercke-
lige driffuer sin lerdom emod lowsens retferdighz
oc falsk gierningens hellighed/som er intet andet
for Gud end falsk semulatz oc øgneskuggelig
skrømteri aff meniskelig troløse fortagelse oc naa-
deløse wuillighed/som gielder intet for Gud huil-
ket S Pouel her deylige forclarer/bode met scrifft
oc exempel i dese fore sagde ord/i saa maade.

Ligeruis som Abraham haffuer troet Gud / oc det er hannem regnet till retferdighed/

Til desse ordz forstand /hører den historia genesis
sō paulus haffuer her til sin bewisning fremkallet/
huilcken alt sammen her ath fremtage vorder for
laangt / di vil ieg icke vden noget røre der aff /ath
wij des bedre mune forstaa texten/ Der fore læse
Gen. 11 wij vdi samme Moisi bog/att Abraham vor vdi
dette augudisk rige /caldea/ huilcket rige vnder-
giffuets

giffuet vaar atſkillig augudz dyrckelſe met maãge
hedenſke ſkick oc ceremonier /oc ſerdelis tilbade de
denne elementæ ild /oc holde hende for deres yp-
perſte Gud/ oc i den ſamme blindhed oc vild-
farelſe vor Abraham opfød/ oc leffde vdi met
ſin fader/ Thare/ oc met ſine brødre Nachor Ioſ. 24
oc Aram/ſom beviſes clarlige maange ſtæder i Iud. 5
ſcrifften/ Saa lenge Gud aff ſin evige forſkick oc Act. 7
vduellelſe kallet hannem der vdaff der hand vor
fē oc halffierde ſinde tiuffue Aar/ Oc bad hannē
vdgaa aff ſit fæderne land oc faders hwſſ/ oc
till det landſkaff/ ſom hand vilde viſe hannem
oc Gud loffuede det ath hand wilde benedide oc
ſtoer giøre hannem oc maanigfoldig giøre hanſſ
naffn/ Gen. 12

Huilcket hand oc giorde/reigſede ſtrax der
fra/ oc wandrede ind vdi det landſkaff Canaan/
met ſin huſtru Sara/ oc met ſin broderſſøn Lot/
oc wor der/ Der effther noghen tiid obenbarede
Gud ſig for hannem oc ved ith ſkin talede till
hannem oc ſagde/ Abraham du ſkalt icke rædes/
ieg er din beſkermere/ och ieg er din løn ſom er
megen oc ſtoer/ Oc der Abraham ſwarede Gud
oc bekumrede ſig ath hans hwſes bufalings ſøn/
Eleezer damaſcus/ ſkulde worde hans arffuing/
thi hand haffde ingen barn/ Da ſagde Gud till
hannem/ Neÿ Abraham/ hand ſkall icke wore
din arffning/ Men dē ſō ſkal fødes aff dig/hannē
ſkalt du haffue till arffning/Oc Gud ledde han-

nem vd aff huset/ oc sagde til hannem/ See op
til hiemmelen oc tæll stiernerne om du kant/ oc
Gud sagde till hannem/ saa skal din sæd och aff-
Gen. 15 komme vore/ oc Abraham trode Gud/ oc det er
hannem regnet til retferdighed/ Desse ere ordene
som Apostelen her indfører i sit epistel til sin be-
uisning om Abrahams retferdig giørelse/oc førsta
indkommelse til Gudz indest oc naade

Om troens vnderlige krafft. Her see wÿ troens vnderlige krafft huor
høyelig hun offuergaar vort menniskelig skiel oc
fornømst/Oc enfoldelig befatter Gudz foriettelser
grundendes seg der paa alene/ Saa som wÿ
her mue formercke aff denne eræfader Abraham
som stadelige trode oc samtÿckede Gudzord/ dog
de sÿntes vmuelige ath kunde nogen tiid fuldkō-
mes/Ath hand oc hans hustru skulde awle børn
paa deris ÿderste alderdom/Helst fordi hand vor
da fuld nær hundrede aar gammel/ och hans
hustru Sara vor oc wfructsommelig aff swar
alderdom/ oc wbequem ath vndfaa oc føde da
Rom. 4 børn naturlige/ som Paulus beuis klarlige til
de Romerske/ Dog trode hand den altmectigste
Gud oc tuilede intet paa hans foriettelsse/ men
bleff sterck i troen/ oc gaff Gud den eræ och
hand viste det paa det alleruissëste/ Ath huad
Gud loffuede det kand hand oc saa giøre/ Det
fore er det oc saa regnet hannem til retferdighed
Thi hand gaff Gud det som hannem tilhørde/
som er sandhed/ Godhed/ altmectighed Etcet.
Oc menni

Oc menniſken det ſom hannem tilhør/ blindhed
wanwittighed/ wanmectighed/ Etcet. Y deth
hād aldelis affſagde/oc dødede ſin egen fornemſt
ſkiel/ wiſhed. naturlige tancker/ forſtaand. och
alle menniſklige kraffter. paa det Gudz ord motte
faa indgaang/ rum/ oc ſted/ i hans hierte/Och
ſom Paulus ſiger/ Qui contra ſpem in ſpem cre-
didit/ det er/ hand trode paa ith hob/ do det vor
intet hob/ ath hand ſkulde vore maange hedning
ers fader/effter ſom Gud loffuede hannem/ Thi
paa ſin oc ſin huſtrues wegne vor icke hob eller
formoding till ith eneſte barn/ End ſige til ſaa
maange ſom ſtierner ere paa hiemmelen Etcet
Dog forſterckede hand ſeg i troen emod ald mē-
niſckelig begriff oc forſindelſſe/ Oc tuilede inte
ath der ſckulde iaa met tiden wiſſelige fuldkom-
mes ſō Gud ſagde/ icke anſeendis huor vnderligt
det wor ſom Gud tilſagde/ Men huor mectig
oc ſand hand vor ſom iætte/ath hand vel kunde
fuldbyurde ſine Guddommelige ord. i ſin ſand-
hed/ oc giffue hannem børn ved een offuernat-
turlig krafft/ effter ſin Guddommelig willie oc
welbehaffuelighed/ Som denne hellige doctor
Ambroſius deilige beuiis offuer deſſe ſamme ord
til de Romerſke oc ſiger/ Abraham hand trode
det ſom for verden wmueligt ſyntes/thi det hēder Rom. 4
icke vdi naturen ath gamele meniſke føde børn/
oc formeres til ſaa ſtaar een haab ath de ey telies
kunde Der forſer troen een dyrebor ting thi hun
troer emod det ſom er/ oc emod det ſom hun ſeer
ath ſaa

ath saa skal vore/ och hun husualer seg ved det
hob ath Gud er til som ietter/ Om huilken det
er tilbørligt mere ath besinde/ end det som men=
niskelig dødelighed befatte kand Hec ille

Vdi samme maade skulle wij Christne men=
niske haffue oss i alle de hellige forietielser/ som
Christus tilsiger oss i det naaderige euangelio/
Huor hand ietter oss syndernes forladelse naade
liff oc salighed. ath de skulle vesselige tilkomme
ehuad der synes anderledis ath vederfares/ Som
vnderstundum vel kand hende oc tilfalle genuor=
dige ting som synes lige som de skulde være gudz
vredis tegen/ oc lige som Gud hade andet i sindet
end som hand foriet haffuer/ Saa som det gick
met tenne troverdige paritarche Abraham/ effter
ath Gud haffde loffuet hannem hielp oc bistand/
Oc ieth hannem det ganske land Canon til eidom
ath erffue/ Dog motte hand dessemelom lide hun
ger/ dyr tiid/ oc vandre som een pelegrim vdi sam=
me foriette land/ oc motte boo vdi tabernackel oc
Hebre 11 armme hwse met sine børn/ Dog forholt hand
seg stadelige ved Gudz foriettelsse/ oc bide effte en
andē stad oc land hues bøggemester er Gud selff/
Exo 14 Huilcket oc saa vederfordz Moisi/ Josue/ Job oc
Josue 7 andre hellige Gudz vdualde/ ath Gud loed dem
Job 2 een tiid laang omgiffues met alskens iammer oc
modgaang paa alle sider/ lige som Gud hade
villet plat vndfallet oc forladet dem vdi sin vrede

Der fore

Dog hand

4

dog hand kom dennom siden til hielp oc trøst ÿ alle deres veÿe.

Der for skulle vÿ icke acthe vduortes apparentz eller veierfarÿng/ Men alle tide tilhenge Guds ordt oc løfte ÿ hor det gaar/ Thÿ effter som Apostelen beskriffuer oss troen til de Hebreer/ da er hun en viss tilfluct til det som vÿ haabe/ Oc skicker seg effter det som icke sÿunes/ Det er/ troen er en substantz oc en sterck fast grūd Alle vsiwnlige tings som oppeholdes i vor hw/ oc bliffue bestandelige/ Vden huilcken ald andelig bygnyng neldfalder/ Och alle wsiwnlige himmelske ting som Guds ord forwisse oss de bortfalde alle sammen/ naar deres fundamente troen vndrøckes/ Fordi hun er den eniste bewisning som vesgiør oss de ting i vort hierte oc how/ sō wore øgne aldrig ßoe/ Oc wort skiel oc forstand aldrig befatte kand/ At de mørckelig beskoes i hwen langt borthe/ Oc forwentes dog wisselig vdē ald twiffuel at skulle tilkōme/ Di det sō en seer oc forstaar/ det heder icke tro/ men det kalles helder (agnitio) det er/ en kiendelse/ som hand ved met siwn oc wis forfaring/ Men troen efterfølger enfoldelig guds ord vden ald naturlig vitskab oc forsindelse/ Och hun lader Guds mact wære sin bewisning/ oc lader Guds sandhed wære sit skiel/ saa som wÿ here see om denne ærefader Abraham/ huor enfoldelig hand loed

Hebre. xi

B seg lede

feglede aff Guds ord / och grundet sin tro paa Guds mact och sandhed alle tide / i huad hannõ veierfaredes oss Christne til efftersølle lig exempel vdi alle vore weye / at ... lige saa / Huilcket bliffuer oss regnet til retferdeghed hoss Gud / lige som det bleff hannũ tilregnit

Saa bekiende i iaa at de som eræ aff troen de eræ Abrahams sønner / Men screfften haffuer det tilforne seet ath Gud skulde redferdig giøre hedninge ved troen.

Effter wij haffue nw hørdt huorlunde Abraham er retferdig giord ved troen / som hand haffde til Guds ord / oc fortiettelse / Nw bewist Apostelen framdeles huarfor hand framsætther Abrahams exempel for de galater / At de skulde der aff lære at efftersølge Abrahams tro oc see til hende / oc icke til lowsens gierninger ath betage den retferdighed met som gielder for Gud Thi siger hand / aff disse forsagde ord som nw eræ framdragne aff screfften Genne. 15 mwe i Galater forstaa / At de mennisk e som eræ aff troen / det er / de som efftersølge Abrahams tro / oc eræ hannõ lighiertige i troen til Guds fortettelse

5

ettelse at bela och samtÿcke/ Vi erę Abra-
hams ræthe sønner/ i huad folck de haffue deris
vprynd vdaff/ helder de erę Jødske eller He-
denske/ Helst fordi at denne fødzel som her tales
om/ er icke legomlig/ men andelig/ aff den him-
melske sædh Guds ord/ oc den helligaands kraft/
som tiltages oc vndfanges ved troen/ Oc icke
ved omskerelse/ eller met nogne andre lowsens
Ceremonier/ oc gierninger

Her haffue wij at mercke den atskillighed
som scrifften giffuer tilkiende om byrd oc søn-
skab/ at hun taler om twende hande Abrahams
sønner/ Eth slags som erę hans naturlige søn-
ner oc awkomme aff hans legom och blod/ saa
som Ismael vor herkommen/ oc vtalige aff Is-
rael/ som vdspredes slect fraa slect mangfolde-
lig/ saa som de falske lærere waare her kommen
aff/ som forførde de Galater met falsk giernin-
gers lerdom/ Oc hoffmodit dennom aff lowsens
gierningers/ oc omskerelses hellighed oc velbyr-
lighed oc de vaare dog vantro y mod the hellige
euangelij forrettelser oc stode det haardelig y mod
Dog berømmid de dennom at være Abrahams
fri børn baade det Christus predicket selffuer y
verden oc sÿden y Apostlenes tÿde der de vdrob-
te Euangelium/ som mand maa see Johan. 8
hvor Jøderne sagde til wor Herre/ Wy erę

 Abrahams

Abrahams ſæd / oc wij haffne icke tient nogen
noger tiidt / Abraham er wor fader etc / Saa-
danne ſønner ſom ſaa eræ komne aff Abrahams
blod och byrd kaller ſcrefften filios naturæ /
Naturens børn / Men den anden byrd och
frentſkab ſom ſcrefften giffuer til kiende er ande-
lig / aff den himmelſke ſæd Guds hellige ord oc
naade ved troen / ſaa ſom Iſaac vor andelig fød
in / oc vor ſin fader lighiertig oc følactig i troens
fodſpord til Guds forierrelſe At ſamticke alle tii-
de / ſom eth ræth egte arffuebarn til Guds for-
iertelſer / ſaa ſom oc Iacob / Ioſeph / oc de andre
vdwolde Patriarcher oc Propheter / vaare A-
brahams tronerdige ſønner andelig / lige i tro
oc lydelſe i mod Guds hellige ord oc løffte / Huil-
cke ſønner kalles i ſcreffte filij promiſſionis det er
foriettelſens ſønner Gal 4 Di ſaa mange ſom
dee æ de ſkulle acktes for hans ræthe erffue
ſønner til benedidelſen / oc icke de andre ſom eræ
komne aff hannom legomlig / Oc eræ hannom
vonlige vdi troen oc lydelſe til Guds ord och for-
Rom. 9 iettelſer / Saa ſom Paulus forklarer til de romerſke
huor hand ſiger / Icke eræ de alle ſønner ſom
eræ Abrahams awkomme / Men vdi Iſaac ſkal
kalles teg ſæd / det er / The eræ icke ſønner alle
ſom eræ legomens ſønner / Men de ſom eræ for-
iettelſens ſønner the ſkulle tilregnes for ſæden etc /
Oc det haffuer ſcrefften forſagd for mange hwn-

drede aar / at Gud skulde retferdiggiøre (icke allene eth slags folck i werden / som vor Israels folck) Men mange vtalige hedninge ved troen / Dog de haffde huercken omskerelse eller lowen oc hendes gerninger / dog skulde de anammes til samme naade aff Guds friwillige grøndst och gode villie / som Gud tactedes mesTundelig den nom at bewyse i alle maade / saa som nw her effter bewises

Thi forkiønder hun Abraham vdi din sæd skulle alle hedninge benedides.

Nw befester Apostelen sin lerdom met en fast bewisning aff screfften Genn. 22 Huor der staar tilsagd Abraham vdi din sæd skulle alle hedninge benedides / det er / vdi Christo skulle alle hedninge løses / fraa sønd / oc død / oc helffuede / Oc de skulle faa benedidelse det er / naade lijff / oc salighed / Och thet skal skee icke ved lowsens gerninger / men ved troen til Guds ord oc foriettelser / som Abraham troede oc gaff macht vdi sit hierte alle tide

Thet samme bewiser oc Esaias Prophetæ i sit 49 ca' der som hand siger om Christo den benedidede sæd Abrahæ / Thz er meg lidet / at

 dig

du skalt wære min tiener/ til at oprethe meg Jacobs slect/ Jeg gaff teg til hedningers lywss/ at dw skalt være myn salighed yndtil Jorderiges ende/ Ther see wij klarlig huor arme hednige skulde tilstædes/ at faa indgāg lyge mz Israels folck til retferdighz ved troen/ dog de vore v omskorne oc vaare icke vnder lowen/ ligeso n wij læsse om desse fromme Guds vdwolde mend/ som wore Job/ Naaman Syrus/ Achior/ oc saadanne fleræ/ som vaare fromme oc hellige for Gud/ for troens skyld/ dog de leffde icke vnder Moisi low oc Ceremonier/ Men de finge naade oc benedidelsse ved den tro som de haffde til den benedidede tilkōmende Abrahams sæd/ som er Christus Jesus/ ved huilcke alle slecter/ folck/ oc nationer haffue værit/ eræ/ oc skulle worde benedidede ved troen/ saa mange som benedidelser noger tiide tilkōmen er/ Di beslutet hand nw endelig oc summelig sin lerdom om troen oc hendis retferdighed/ oc siger

Job i
Reg. 5

Saa skulle nw de som eræ aff troen benedides met den trofaste Abraham.

Her aff er det nw bewist met exempel och mz klar bewisning aff screfften/ at alle mennniske som eræ aff troen/ det er/ som tro oc giffue de

helligæ

hellige Euangeliske forietteelser maet i derls hierter/de skulle benedides mz den trofaste Abraham Det er/de skulle forløssis fraa alt ont/oc faa naade oc salighed aff Gud ligeruiss som hand fick/ Di att saadant er icke schriffuet for Abrahams skÿld ene/ Men for vor skÿld/ huilcke retferdigheden oc skal tilregnes ved troen til Jesum Chistum Di troen oc Guds foriettelser formwe en nw saa meget som da/at betage Guds naade oc benedidelsse/effter at Christus bliffuer i gaar oc i dag/ oc hand er ewindelig Hebre. 13

Aff desse ord mwe wii klarlig kiende huorlwnde Gud retferdiggiør vgudelig mennisker At det skeer i lige maade som det er nw seet om Abraham/ Saa som S Ambro in epist.ad rom Cap 3 deilig bewiss/ huor hand seger/ Quia enim omnium vnus est Deus vna ratione omnes iustificauit. Forthi at der er en Gud alles vor der for haffuer hand retfferdiggiord alle ved en wise oc maade/ Nw fandz der icke verd skyld eller forgargende gode gierninger hoess Abraham/ Der hand vor vdi sin syndige wæsen/ oc awgudeske leffnit/ Men aff Guds egen frii forkommedes naade oc ondeste bleff hand vdwold oc kallet aff Gud/ och kunt giord dette gledelig Euangelii budskab / Ego protector tuus sum etc Jeg er din beskermere/ oc ieg er din løn etc/ Oc

for

for hans tro oc hellige samtøcke som hand gaff
Gudz forietelsser/ Da bleff hand regnet retferdig
for Gud/ som nw sagt er. Saa giør oc Gud ÿ
lÿge maade nar hand retferdiggiør nogen syn-
dige mennÿske/ Att Gud vdwel hånem effter
Act, 13 sÿn ewig prædestinatz oc forsickelse/ Effter sõ
Lucas bewiiser vdi sÿn bog sõ kalles apostelers
gierninger/ Att der paulus predicket vdi Antio-
chia/ da gÿnge sõme bort oc bespottede Gudz ort
Men saa mange (siger hand) som vaare for-
sticket till det ewige lyff/ the trode Gudz ordt/
Joan. 6 Oc hørde thet met glæde/ Der for sagde Christus
saa ofte vdÿ euangelio/ ÿngen kõmer til meg vdẽ
mÿn fader for dragit hånom/ Item huo som
helst der haffuer hørdt aff faderen oc lærdt/
Hand kõmer til meg/ aff huilcke ordt wÿ monne
forstaa/ at Gud hand ÿndgiffuer selffuer then
rige maiestatelig gaffue (troen) vdi sÿne vd-
wolde mennÿskes hiartte vz dẽ helligaãd/ oc guds
ordes hørelsse/ Huilcken tro omwender oc fornÿer
mennÿskens hiartte oc sÿnd aldelis/ ath de bliffue
anderledes beskickede end de førre vaare/ Di
ther indkõmer løst oc glæde til Gudz bud oc
In enchi. willie ath fuldkõme/ Saa som S Augustinus
Cap. 30 deilig bewiisser/ ÿ thz hand seget/ ath da vore
wij aandelig frÿ nar Gud giør oc skaber oss/ icke
ath hand skaber oss mennÿske/ huilcket hand til-
forne giordt haffuer/ Men hand skaber oss ath
wÿ skulle

wÿ skulle vore gode mennÿske / huilcket hand nw giører med sÿn naade / At wii skulle vore eth nÿth creaturæ vdi Christo Jesu effter det som sagt er, O Gud skabe vdi meg eth rent hiertte / Och fornÿ vdi meg en retsÿndige aand her Aag / Oc sraadan en genfødelse lader oss icke bliffue de samme ÿ mod oc sÿnd / som vÿ førre værit haffuer / Men hwn omwender oss ganske oc giør oss fromme oc gode med nÿ sÿnd och tancke / oc skaffer ÿ oss andelig løst oc glæde tiil alt got at fuldkōme / oc en brennendis kierlighed til Gud oc hans low ath elske aff hierthet / Oc hans faderlig villie alle tiide gierne at effter følge / Naar troen viisser oss oc wisgiør oss de vsigelige welgierninger / Som vor hymmelske fader oss kwndelig bewÿst haffuer ved sÿn søn Jesum Christum vor herre.

Aff huicket wÿ haffue at mercke / Ath den tro som her tallis om / det er icke den tro / sō huer naadeløss mennÿske meen seg at haffue / Men det er den rætte leffuendis tro / som indgiffuis ÿ menniskens hiertte aff den helligaand ved Ewangeliū predickē oc hørelse / Huilcken tro tiltager seg Christum ÿ rætte maade som schrifften forkiønder oc fram sætter hannom / och hans velgierninger / At hwn bekiender hannem for sÿn salighedz gaffue / oc lefneds exempel / oc rætteligh antager hans dødz oc pines oc opstandelses kraft

C Oc beken

Oc bekiender hannem for syn rætferdighed/ vijs-
hed/ genløsselse/ och helliggiørelsse vdi alle tide/
huilcken tro kallis aff S. powel fides per delecti-
onem operans Gal. 5. Hvor hand siger/ Fordi
vdi Christo Jesu dwer huercken omskierelsse
noget eller w omskierese/ Men den tro som giør
ved kierlighed/ Oc at hwn giører eth gāmelt
søndigt adams mennyske til en nÿt creature/ det
bewÿsser Paulus strax der effter til de Gal. Cap
6. Fordi vdi Christo Jesu dwer huercken om-
skierelsse eller w omskierelse men en nÿtt creature
der holder Apostelen eth nÿeth creaturæ for
det mennyske som er fornÿeth och igenfød ved
Tit. 1. den rætte leffuendis tro som giør ved kierlighed/
Huilcken tro hand kaller en andet sted fidem elec-
torum dei. Guds vdwoldes tro/ Thi saa seger
hand/ Paulus guds tienner/ oc Jesu Christi
Apostel/ effter Guds vdwolde mennisques tro/ oc
sandhedz bekiendelse ect.
Och Augustinus kaller sāme tro fidem gratiæ
naadens tro/ fordi hwn grunder seg paa nadens
foriettelser/ och paa Gud faders barmhiertighed
ved Christum/ oc giffuer seg til ved kierlighed
Gudz hellige bud oc willie at elske oc effter følge
Der for vilde Paulus icke frem sætte oss til lerdō
huer less mennisques tro/ Men Abrahams tro/
di hwn fÿndes at haffue værit den rætte lefuen-
dis tro/ som bewiste seg ved kierlighed vdi alle
dÿder

dyder oc gode gierningher/ Thi saa læssis der om hānem vdi den første moisi bog/ om hans troes fruct/ Først at hand lydde Gud oc vdgick aff syt fedderne land/ och til eth andet land som han icke kiende/ Och boede der i arme bolige och hywre hwss/ och led stoer armod tolmodelig/ Item han sette syn liiff i fare oc løste syn broders søns fengzel loth/ Hand lentte veifarendis mend hwss/ oc herberget Guds Engle/ Item hand had gott for syne vwenner/ Item han befandz tro vdi den stercke frestelsse der hānem vor bødē aff Gud at offre sin søn Isaac/ huad vil mand meræ sege/ end at som screfften taler om hannem At den staare fader Abraham en fader mange hednyngers/ ath hans lyge er icke befwnden vdi æren/ som beuarit den alder høiestes loff/ Och vor vdi testamente med hannem etc̄/ Saa er det beuiist huad tro paulus taler om vdi sine epistelet saa mangfaldelig/ oc giffuer tilkiende ath vden hynde kand ingen teckis Gud/ Om huilckē ret- skaffen tro dw mott ydermere læsse i skrifften besønderlig Psal. 61. Hiere. 17. Joan. 3. Act. 15 Rom. 4 oc 9. Hebre. 11. Det giffuis sūmelig klar forstand paa hynde/ ath mand kand skille hinde fraa den falske døde selfgiorde tro/ sō mange nw (dess være) bedrage dēnom selffuer med/ Om huilcken dw mott læsse. 1 Cor. 13. Et si ha- beam ōnem fidem etc. 1 Timott. 1 fide nō ficta

Gen. 14. Gen. 15. Gen. 20. Gen. 22. Hebre. 11. Eccli. 44.

Tit. 1 Confitentur se nosse deū factis aūt negant Item 1 Joan. 2. Qui dicit se nosse eum et mandata eius nō custodit mendax est/ Jaco. 2 fides sine operibus mortua est/ ect.

Framdelis paa det at denne scrifft skull fyndes rettelig oc enfoldelig forstoed vforwend eller torqueret/ vil ieg tilkalle de hellige fedres skreffter/ som alle tiide vdi formaels kircke haffue lerd oc strifuet endreckteelig same Apostelig lerdō om mennyskens retferdiggiørelse ved troen/ och Guds naade/ vden huilcken tro oc naade aldt leffnet er ickon hipocrisis oc ognehellighed for Gud/ ÿ her heuisk oc got det sÿwnes for verden Saa som Augustinus først bewiiss vdi det prefatz som han skriffuer offuer den Psal/ 31. Vÿ skulle forsette troen ingen gierninger/ det er/ at nogē skal seges at giøre vel før en han foer troē Fordi de samme gierningger som seges at skē for troen/ end dog de siwnes loulige for mennysken De eræ dog wnittÿge oc forfengelige/

In simbolo. Item Cyprianus martyr troen (siger hand) maa forgange vdi alt vort leffnit/ Oc ÿ aldt det som skal nogit formue eller haffue bestand for Gud/ Framdeles Sedulius siger och saa/

in Cap 4 ad rom. At retferdighedsens begiendelse som er aff Gud er troen/ som troer paa den retferdig giørere/ Oc denne tro naar hun worder retferdig giord/

De

Da er hun wdi menniskens siæl/ som en leffactig
qweg rod er i Jorden/ och hwn begiender att
bære fruct ved Guds loff/ etc. siger hand fram-
deles/ Der for er retferdighedsens rod (som
er troen) icke aff gierninger/ Men gierningers
fruct wore aff retferdighedsens rodh/ sõ er troen/
Item Gregorius bewiis det samme/ At vden In Ezechie
troen først holdes da kommer mand icke til
kierligheden/ Di kierligheden gaar icke for tro-
en/ Men troen gaar for kierligheden/ Di ingen
kand elske det/ som hand haffuer icke troit/
lyge som mand kand icke helder hobes der til etc/
Her aff maa huer Christen menniske besynde/
At denne lerdom om troens retferdighed som nu
læres i den hellig kircke/ er icke fremmit lerdõ
eller ny/ Men haffuer wærit aff troens første
begindelse lerd/ aff de ræthe hellige fedre/ som
haffue haffdt ræth grwndelig forstand paa den
sande Apostelig lerdom oc kiendedom/

Der for bør nw att forskiwdes alt den
falske ketterske lerdom/ som her i mod nogen
tiidt haffuer wærit lerd/ enthen aff gammel tiidt Ambro's
eller nw/ besønderlig disse gamble kietters ler- præfat
dom/ som kalles Symachiam Nazarei/ oc Pel- ad Gal.
lagiam/ Huilcke lerde/ att wor retferdiggiørelsse Hiero in
haffde sin begiøndelsse aff oss sielffuer/ Oc att Esa. Cap
wy kunde forhuerffue salighed och himmeriges 8

sere hoff Gud met wore gierninger vden Guds
naade/ Oc at wij Christne eræ forplictede til at
holde alle Moisi lows Ceremonier och budord.
om wij ville bliffue salige/ Desligest fordøm-
mes oc herære aldt den falske gierningers lerdom/
som vore serhellige partijdiske ordens mwncke
haffue vdrobt oc screffuit i mod troens ret-
ferdighz/ i det de haffue lerd at menniskcn kwnde
selffuer forhuerffue Guds naade met deres frii
willies gierninger/ oc naturlige macter/ Item
At menniskcn kunde aff sin frij villie fuldkomme
Guds budord/ Item at de personer som gaff seg
i deres orden/ oc giore di tre hoffuit løffte/ kun-
de forhuerffue den samme naade/ som mand foer
i dob/ Siden lærde de twert i mod/ at mand
skulde twyle paa heller en var i had eller i venskaff
med Gud/ och saa gransket de inthet saa got om
troen vdi penitentia/ Men de affløste onde
vantro personer for peninge oc gaffue skyld w-
besrelige/ och dryppet deris falske afflad dorlig
offuer hoben alt/ om de haffde søndsens angren
oc vore skreffte de/ oc at de lerde falske porticulere
de gierninger til syndernis affslettelsse oc fyldeste
giørelse/ oc huad en giorde aff en god mennyng
det var behaffueligt for Gud/ Oc mange fleræ
vildfarelser som samme personere de serhellige
secter haffue besmytter den hellig kircke med/
Troen oc Guds naade til formyndskelse oc be-
mørckelse

mørckelse/ oc med slig lerdom haffue de bortferd Christi velgierninger oc velgierningers bekiendelse/ vden huilcken bekiendelse ingen rætt Guds dørckelße ske kand/ Der for skal hwer vocte oc beware seg fraa slyg phariseiske falsk lerdom/ som føder ond fruct aff seg/ Som er hipocrisis/ øgnehellighed/ falsk hellighedz tillyd oc formennelse/ andelig hoffmod/ oc got dencke lighed/ mÿshob/ Oc andre saa danne forderffuelighede/ som menniskens siæl kand offuerkōme aff saadan falsk bedragelig lerdom.

Ther for ville wÿ nw bede den Almectiske Gud/ At hand vilde verdis til at beware sÿn hellige Christne kircke fraa ald forferelske lerdom oc vildfarelse/ Oc hand vilde stÿre hende vdi alle tiide ved den helligaand vdi ald sandhed oc hellighed/ Paa det hwn motte igenkōme til en god fred oc endrectighed vdi ald Christelig lerdom/ och Euangeliske sandhed/ Att wii Christne mennÿske motte loffue och prise Gud fader ved Jesum Christum med en sandhellig dørckelse vdi aand oc sandhed effter hans hellige villie/ Oc wii motte bode nw oc i vor dødz time angribe med en sterck oc stadelig tro Guds hellige ordt oc forielttelser/ Ved huilcken vÿ motte nw oc da smage oc fornēme i vor hierte hans ewige søde

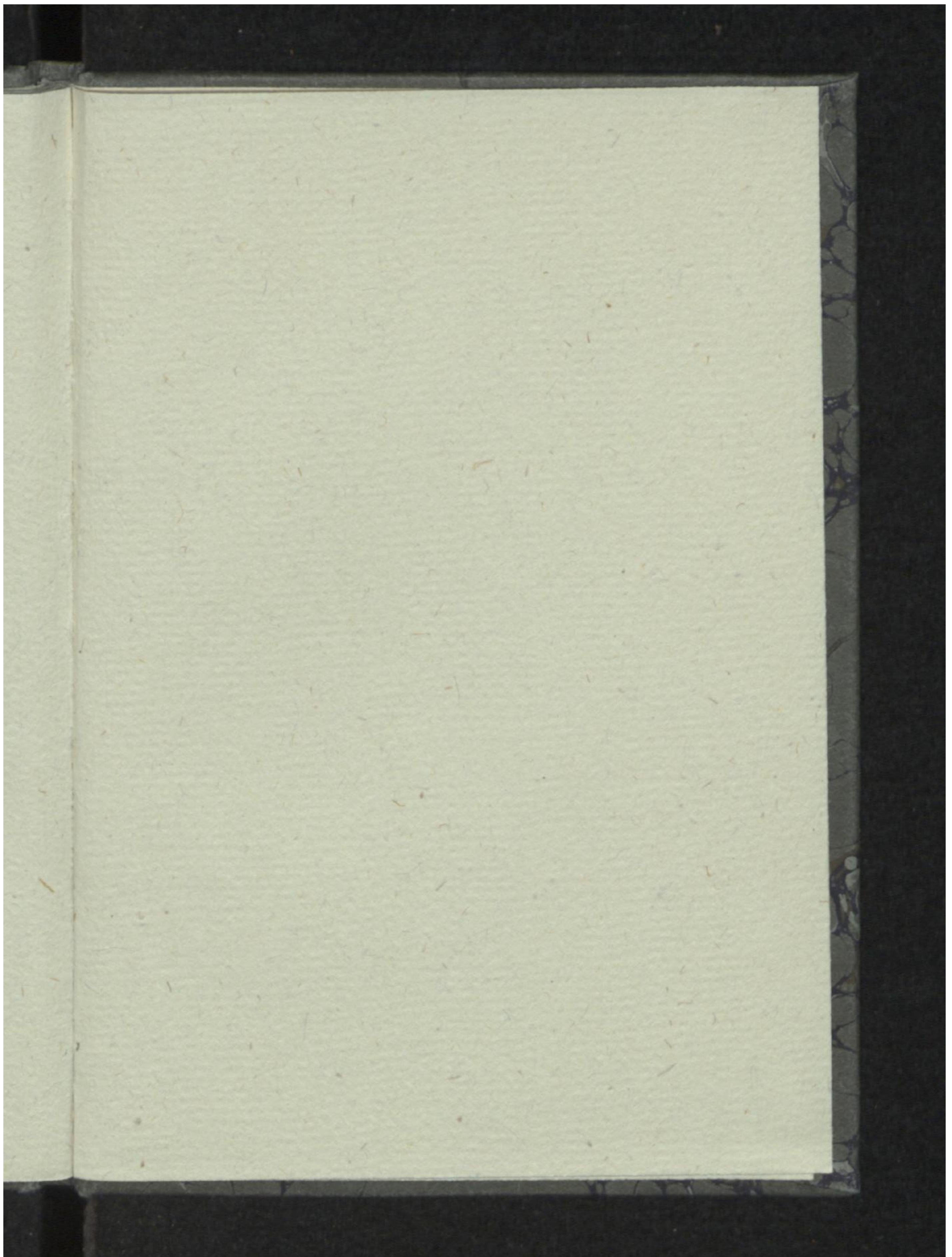
ewige ſøde godhed och barmhiertighed/ Och
der med indgaa vdi den ewige ſalighed
Der til hielp oſſ Chriſtus Jeſus
vor Herre huilcken være tacku
oc loffuit nw oc euindelig
AMEN.

Christiernus paulinus tau-
dalensis est meus herus.

Prentet i Kiøbmenhaffn aff
Hans Wyngaard. Anno.
M. D. XXXiX.

12

Eget BB 1987